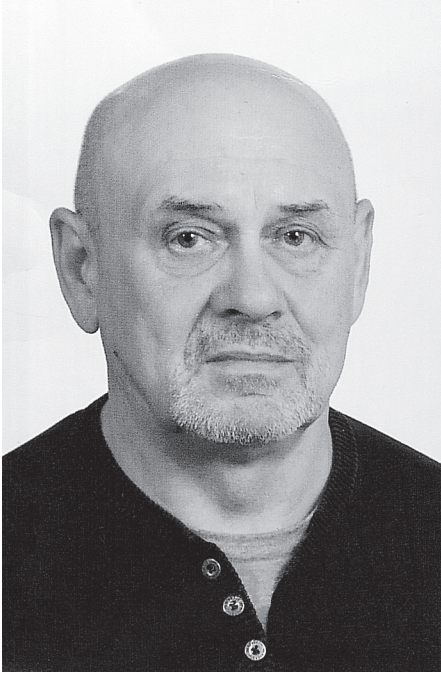

Pavel Limerov kaitses doktoritöö kristianiseerimise narratiividest komi kirjanduses

3. veebruaril kaitses tuntud komi folklorist Pavel Limerov Moskvas M. Gorki nimelises Maailmakirjanduse Instituudis doktoritööd “Нарративы христианизации в формировании коми литературной традиции в контексте русской словесности (XIV – начало XX вв.)” (Kristianiseerimise narratiivid komi kirjandusliku traditsiooni formeerumises vene kirjasõna kontekstis (14. sajandist 20. sajandi alguseni)). Tema 500-leheküljeline väitekiri sisaldab sissejuhatust, nelja peatükki, mis on jagatud 15 alapeatükiks ning kokkuvõtet, millele järgneb allikate loetelu ja 384 nimetust kasutatud kirjandust.

P. Limerovi töö on üles ehitatud kristianiseerimise ja komi paganluse dialoogi jälgimisele, arvestades Ivan Kuratovi ja Kallistrat Žakovi kirjandusteoste mõju, kuid ka 1990. aastate uurijate tulemusi komi kristlike motiivide analüüsimisel (Oleg Uljašev, Gennadi Juškov, Vladimir Timin jt). 1990. aastad tõid vene folkloristikas uue

lainena huvi mütoloogia, usundiliste motiivide sisu ja eriti piiblikirjanduse mõjulise folkloori vastu. Ligi kolmekümne aastaga on avaldatud arvukalt uurimistulemusi ja kommenteeritud tekstikogumikke ja tekkinud on muljetavaldav koolkond. Sellesse raamistusse paigutub ka P. Limerovi, küpse ja tuntud uurija väitekiri. Siiski on tema lähenemine erinev, nimelt võrdleb ta Komimaal toimunud unikaalseid protsesse laiemas slaavi ainekuga. Hea võimaluse selleks pakub Permi Stefani võimas kuju, kes ristiusustamise kõrval on originaalse komi kirja looja ja oluline kirikutegelane. Tema isiksuse ümber on sajandite jooksul kujunenud legendide kihistused ja toimunud huvitav mütologiseerimine. Olulisel kohal on siiski komi kirjalikkuse ja kirjaliku traditsiooni genees, mis põhineb erinevate allikate (hagiograafiad, pühakute elulood (*žitie*), ajalooallikad, kirjandus, dokumendid, folkloor) sünteesil.

Järgmised peatükid on seotud erinevate mütoloogiliste narratiivide ja uskumustega, mille hulgas on tuntud narratiivid tšuididest, inimeste loomisest jpm. Rahvapäraste müütide juures on jälgitud alati apogruüfide ja kirikukirjanduse osakaalu. Taas on vaatluse all rahvalikud versioonid komide ristiusustamisest, ajaloo ja folkloori põimimine Stefan-Ristija kujus.

Usundilise materjali uurijat paeluvad eriliselt teine ja kolmas peatükk. Teise peatüki “Komide ristiusustamise eelsete kujutelmade süžeed ja tegelased” annab ülevaate komi mütoloogia uurimisest, lähemalt vaadeldakse jumalaema kuju, komide eshatoloogilisi motiive ja dualistlikke legende. Tulemused on ju iseenesest ootuspärased – loomislugudes ühiselt tegutsevad jumal ja kurat või eshatoloogias leiduvad legendide, vaimulike värsside ja uskumuste sümbioosid –, kuid väärtuslikud on need peatükid võrdleva usundiuurimise täiendusena.

Ka järgnevas peatükis on käsitletud huvitavaid universaalseid vanu motiive: pühaku ja maagi teema, Stefan Imetegija rännakud (kivi peal mööda jõge sõitmine, kohanimedede panemine, prohvetlikud ennustused), tšuudide saatus, nende varandused, enesematmine jm motiivid, millele on 20. sajandi jooksul pakutud mitmeid lahendusi, sh on olnud põnevaid arutluskäike teemal, missuguse etnosega olid seotud valgesilmes (*beloglazye*) tšuudid.

Üpris huvitavad on sissevaated Stefani kohta avaldatud kirjanduslikku loomingusse ja loomulikult teda puudutavad uurimused, mis on avaldatud 20. sajandi erinevatel perioodidel, sh 1970. ja 1980. aastate uurimused. Just siin näeme erinevate koolkondade mõjutusi, autorite ja teadlaste motivaatoreid oma töö vormistamisel, samuti ideoloogia, õigemini politiseerituse mõju teadlasele ja tema tulemustele.

Ilma kahtlusteta kasvatab uurimus oluliselt komi ainestiku ja uurijaseisukohtade tundust vene keelt valdavate teadlaste seas ja abistab sellega rahvusvahelist humanitaarteadlaskonda.

Mare Kõiva